

BOYUN EĞME

Komünistler, Kurtuluş Savaşı'na nasıl katıldı?

İlk komünist kadrolar Anadolu toprakları üzerinde yeni ve bağımsız bir ülkenin filizlenmesi mücadelesinin parçası olmak, bu mücadele için hayatlarını ortaya koymak konusunda herhangi bir tereddüt yaşamadılar. • Sf 4

HAFTALIK SİYASİ GAZETE ■ 15 MAYIS 2020 CUMA ■ SAYI: 220 ■ 1 TL

MAKSAT OSMANLI'YI KURTARMAK DEĞİLDİ

Kurtuluş Savaşı'nın ilk bakışta görülen esası budur: Yenik imparatorluğun topraklarına doluşan işgal ordularına karşı mücadele. İşgal edilen, onuru kırılan imparator-

luğun yeniden ayağa kaldırılması. Savaşın liderliğini yürüten çekirdeğin ufkuyasa bu değildir. Hedef işgale son verilen topraklarda Cumhuriyet'tir. • Sf 3

19 Mayıs: Cumhuriyet'e doğru atılan adım

19 MAYIS KÖHNEMİŞ MONARŞİYE KARŞI ATILMIŞ BİR ADIMDIR

KEŞKELERLE TARİH OKUNMAZ

Kurtuluş Savaşına "keşke" yakıştırmanın ortaya çıkan türlerinden birisi "keşke İngilizler, keşke Yunanlılar kazansaydı" diyebilen türdür. Padişah ve hilafet yandaşlığı merçeğinden bakıldığında modern bir devletin kurulması, toplumun modernleşmesi zaten iyi şeyler değildir. Bu gerici "keşke"nin hükmü geri-

ciliğin hükmü kadardır. Öte yandan, tarihsel gelişmeyi anlayan, onu "keşkelerle" okumaya kalkışmayan komünistlerin, "olmuş olan, olması gerektir" basitliğiyle tarihe bakması da düşünülemez. "Keşke" okumasının alternatifi tarihsel gelişmenin oluşmuş ufkuna mahkûm olmak değildir. • Sf 2

Mustafa Kemal'in Anadolu'ya geçişi emperyalist işgale karşı tüm yurt sathında yükseltelen kurtuluş mücadelesinin, direnişin ilk adımıdır.

Anadolu'ya geçişle ulusal kurtuluş mücadelesinin siyasal, toplumsal ve askeri ayaklarının örgütlenmesi başlamıştır.

Bu ilk adımın çürümüş imparatorluğun yıkıntıları üzerinde bir cumhuriyet kurma fikrinin de bir adımı olduğu Mustafa Kemal'in gizlemediği bir gerçektir. **19 Mayıs'ın işgal edilen imparatorluk topraklarından işgalcileri atıp, hakimiyeti yeniden Osmanlı'ya vermek için atılmış bir adım olduğunu sananlar 101 yıllık tarihten hiçbir şey anlamamıştır.** Ulusal egemenlikle, cumhuriyetle sonuçlanan ulusal kurtuluş mücadelesinin verildiği topraklarda birkaç on yıl içinde emperyalizme nasıl teslim olunduğunu görmemek de aynı şekilde, tarihten, sınıfların mücadelesinden anlamamakla mümkündür.

Komünistler, Cumhuriyet için verilen mücadelenin yanında olmuştur, işgale son vermek için silaha sarılan halkın içinde olmuştur.

Bizim ufkumuz, paşaların ufkundan çok ötelere açılır. **Tarih bilincimizde, gerici bir imparatorluğun çöküşünden yeni bir düzen çıkartanları selamlarken duraksamaz.**

KONUŞTUĞUMUZ BURJUVA DEVRİMİDİR

Bugün Türkiye burjuvazi bir zamanlar bir burjuva devrimi yapmış olmaktan utanacak hale gelmişse, bağımsızlığı çoktan demode ilan etmişse, laikliği halkın inançlarına tecavüz sayıyorsa alabildiğine net olmanın, açık konuşmanın zamanıdır. Onların "yeni Türkiye"si tarihimizdeki bütün ilerlemelerin inkârı. Bu kapsama Kurtuluş Savaşının başladığı gün de dahil. Bizim Türkiye'miz, geleceğin sosyalist Türkiye'si 19 Mayıs'ların üstünde yükselecek. • Sf 2

TKP'NİN SESİ: DİNLEYİN!

Temmuz ayında haftalık olarak yayımlanmaya başlanan bir sesli bülteni, 10 Eylül 2019'dan itibaren hafta içi her gün, sabah 07.00'de dinleyicilerine ulaşan bir günlük sesli bülten haline geldi. Türkiye Komünist Partisi'nin sesli bülteni, her gün ülke gündemindeki belirli bir konuda partinin görüşleriyle başlıyor, ülke çapında partinin eylem ve örgütlenmeleri hakkında bilgilerle, internet üzerinde yayımlanan kimi yazı ve yorumlara dikkat çekerek sürüyor. Geçtiğimiz haftalarda TKP'nin Sesi birden çok sesli programın yayımlandığı bir podcast kanalı haline geldi. Bu kanalda hafta içi her gün yayımlanan "Günün Yorumu" dışında Salı günleri yayımlanan "Haftaya Bakış", Cumartesi günleri yayımlanan "Gençlik Tartışıyor" ve Perşembe günleri yayımlanan "Halkın Sağlığı" programları da yer alıyor.

<https://soundcloud.com/tpnnsesi/>

<https://open.spotify.com/show/3umkGQAmujYDEwABEXCpPL>

<https://podcasts.apple.com/tr/podcast/tpnnsesi/id1472013604?l=tr>

<https://www.youtube.com/kpnnsesi>

SoundCloud
Spotify
ve iTunes'da
YAYINDAYIZ!

PATRONLARIN ENSESİNDEYİZ

AVM'lerin açılmasıyla birlikte mağaza emekçileri büyük riskler altında çalışmaya zorlanacak. Ancak salgın devam ederken de sorunlarla karşılaşan ve işten çıkarılan mağaza emekçileri PE Ağı'nda örgütleniyor. Bu hafta, Özlenir Beyoğlu Mağazası Emekçileri İşyeri Komitesi kuruldu. Komite, taleplerini salgın nedeniyle işten çıkarılan işçilerin işe geri alınması ya da tüm haklarını alması, ücretsiz izne çıkarılanlara ücretli izin uygulanması ve uzun çalışma saatlerinin sonlandırılması gibi taleplerle mücadele ediyor.

Salgından en çok etkilenen işçi kesimlerinden olan yurtdışı projelerde çalışan inşaat işçileri, seslerini PE Ağı aracılığıyla duyuruyor. Uzun bir süredir haklarını alabilmek ve ülkeye dönebilmek için mücadele eden Doğu İnşaat'ın Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da yaptığı metro inşaatında çalışan işçiler, 12 Mayıs'ta işçi komitesi kurduklarını ilan ettiler. Şantiyede alacaklarından vazgeçemedikleri için rehin kalan işçiler, kıdem ve ihbar tazminatları, izin ücretleri

ve 4 aylık maaş alacaklarının ödenmesini istiyorlar.

Okullarda yüz yüze eğitime ara verilmesinin ardından, özel okul öğretmenleri yoğun bir şekilde çalışmaya devam ettikleri halde, özel okul patronları ücret konusunda farklı uygulamalara gidiyorlar. Özel okullarda çalışan eğitim emekçileri ise bu durumun hem maaş ödemeleri hem de sigorta prim günleri açısından yarattığı belirsizlik nedeniyle endişeli. PE Özel Okul Öğretmen Dayanışma Ağı ise özel okullarda çalışan eğitim emekçilerini kısa çalışma ödeneği sürecinde kendilerine patronlardan tarafından yapılan yalan beyanda bulunma çağrısına uymamaya, kendilerinden gerek kısa çalışma ödeneği gerekse ücretsiz izin başvurularında çeşitli içeriklerde imzalı belgeler istendiğinde bunları kabul etmemeye çağırıyor. PE Özel Okul Öğretmen Dayanışma Ağı iki başvuru sürecinde de emekçilerden hiçbir belge istenmediğini hatırlatıyor ve bu durumlarla karşılaşan emekçileri PE ihbar hatlarına başvuruya davet ediyor.

TKP'nin SESİ

TÜRKİYE BURJUVA DEVRİMİ İÇİN SORULAR, YANITLAR

AKP'nin "eski Türkiye" diye mahkûm ettiği (!) zamanlarda 19 Mayıs'ı ve Kurtuluş Savaşını kimse tartışmazdı. Farklıklarımızın üstünde, toplumun ortak paydası sayılırdı bu tür başlıklar.

Komünistler bu tür durumlarda doğrucu Davut olmuşlardır. Nâzım "Yaşamak Ne Güzel Şey Be Kardeşim"de Cumhuriyetin 10. yılı için yaptırılan marşın sözlerinin önce "10 yılda 15 milyon er yaratmış..." biçiminde olduğunu, sonra foyaları anlaşılır diye er'i genç'e çevirdiklerini anlatır bir kahramanına. Cumhuriyetin kapitalizm yolculuğunu eleştirir, doğrusundan geri basmaz.

Ondan otuz küsur yıl sonra Kurtuluş Savaşı NATO'nun kapısında, laiklik tarikatlarının elinde ölmeye yatırılmaktadır ve Deniz Gezmişler 19 Mayıs'ı resmi bayram olmanın ötesinde gerçek bağımsızlığı anlatmak için fırsat sayarlar.

Sözün özü komünistler, devrimciler hiçbir koşulda "aynı gemideyiz" teranesine pabuç bırakmamalıdır. Hele bugün Türkiye burjuvazisi bir zamanlar bir burjuva devrimi yapmış olmaktan utanacak hale gelmişse, bağımsızlığı çoktan demode ilan etmişse, laikliği halkın inançları-

na tecavüz sayıyorsa alabildiğine net olmanın, açık konuşmanın zamanıdır. Onların "yeni Türkiye"si tarihimizdeki bütün ilerlemelerin inkârı. Bu kapsama Kurtuluş Savaşının başladığı gün de dahil. Bizim Türkiye'miz, geleceğin sosyalist Türkiye'si 19 Mayıs'ların üstünde yükselecek.

İşçi sınıfı kendisini kurtarmak için verdiği mücadelede bütün toplumu, giderek insanlığı da sömürden, eşitsizliklerden arındıracak. Bu tarihsel sorumlulukla yüklü olan emekçilerin mevcut düzeni kavramaları ve değiştirmek için hayatla sağlıklı biçimde bağlantılandırılmış bir mücadele stratejisine sahip olmaları zorunludur. Bu gereksinim ise bütün emekçi halkın toplanıp kafa yormasıyla giderilemez.

Bu iş akıllı, bilgili aydınları da aşar, çünkü bulguların mücadeleye gözetilerek geliştirilmesi ve kolektif bir mücadele aracılığıyla test edilmesi gerekir. Bu iş Partinin işidir. İşçi sınıfının öncü partisi toplumun nereden geldiğini aydınlatmalıdır ki, işçi sınıfı o toplumu nereye nasıl yönlendireceğini kestirebilsin. Bu ise bir ders değil, mücadeledir. Zira burjuva ideologları da boş durmazlar ve işçi sınıfının kafasını karıştırıp yolunu tıkamak için uydurur da uydururlar!

19 MAYIS NEYİN BAŞLANGICI?

Evet, Mustafa Kemal ve arkadaşları 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktılar ve böylece emperyalist kuşatma ve işgale, Anadolu ve Trakya'da bağımsız bir devlete yer olmayan bir gelecek projesine karşı direniş başlatıldı. Direniş yaklaşık 11 ay sonra meşru bir yönetim mekanizması olarak ulusal meclisi ortaya çıkartacak. Güçlerin toparlanmaya başlamasını takiben 1922 son baharında savaş kazanılacak, emperyalist yıkım ve sömürgeleştirme projesi halkın duvarına çarpıp kırılmış olacaktır.

Mustafa Kemal'in örgütlediği direniş i itibarsızlaştır-

mak için, kendisinin Padişah tarafından görevlendirildiği iddia edilmiştir. Oysa 19 Mayıs eski düzenin içinden yetişen bir kadronun o çürüyen, kokuşan yapıdan kopuşunu simgelemektedir.

Bu kopuşun mantıksal sonucu saltanatı da hilafeti de emperyalist bağımlılık ve teokratik akıl tutulmaları kırıp atmaktır. Hareket bu doğrultuda ilerlemiş, halkın desteğini ve Sovyetler Birliği'nin yardımını almış ve zafere ulaşmıştır.

19 Mayıs bu sürecin kritik bir momentidir ve halkın bayram günlerinden biridir.

YANLIŞ 'TÜRKİYE TAMAMEN KENDİNE ÖZGÜ BİR YER'

Kapitalizmin ve burjuva devrimlerinin genel geçer karakteristikleri vardır. Ama özgünlükleri de vardır ve bir yer değerinin kopyası olamaz. Osmanlı'nın toplumsal yapısı Batı Avrupa'daki sermaye birikiminin bir benzerinin, yine erken dönemlerde yaşanmasına izin vermemiştir.

Ama Osmanlı Devleti uluslararası ilişkiler karşısında korunaklı olamayacak kadar dünyanın merkezine yakın konumlanmıştı. Başka ülkelerle ekonomik ve askeri olarak rekabet edemeyişine çare ararken Batı'da kapitalistleşme süreci doğrudan ilgili sonuçlar transfer edilmeye başlandı. 19. yüzyılın ortalarından itibaren devlet eliyle sanayileşme başladı. Servet kapitalist

sermaye birikimine dönüşmeye başladı. Hindistan'a da kapitalizm sömürgeci Britanya eliyle sokulmuştu...

Bir kez girdikten sonra kapitalizmin yasaları o toprakları kuşatıyor, ele geçiriyordu. Türkiye'nin de başına gelen budur. 19. yüzyıl sonunda Osmanlı dünya kapitalizmine eklenme yolunda çok mesafe kat etmiştir. 20. yüzyıl başlarında sonradan Türkiye'nin dışına kalacak olan bölgelerde, örneğin Yunan Makedonya'sında veya İstanbul, İzmir, Adana gibi metropollerin çevresinde sanayileşme yaşanmıştır. Hiç kuşkusuz tarihsel derinliği daha sınırlı olsa da burjuvazi, niceliği Batı Avrupa'nın belli başlı ülkelerine göre sınırlı kalsa da modern işçi sınıfı oradadır!

YANLIŞ Keşkelerle tarih okunmaz 'KEŞKE KURTULUŞ SAVAŞI...'

Keşke diye başlayan tezler genellikle toplumsal tarihte boş laf olarak kalırlar. Kurtuluş Savaşına "keşke" yakıştırmanın iki türü de ortaya çıkmıştır. Bir tanesi keşke İngilizler, keşke Yunanlılar kazansaydı diyebilen türdür. Padişah ve hilafet yandaşlığı mercüğünden bakıldığında modern bir devletin kurulması, toplumun modernleşmesi zaten iyi şeyler değildir. Kurtuluş ve Cumhuriyeti geleneklerin imhası olarak gören saf gericiликтen söz ediyoruz. Oysa Türkiye'de hakkını arayabileceğini göstermiş bir işçi sınıfımız, bugün kitlesel ve çok güçlü olmasa da deneyimli bir komünist hareketimiz varsa, bunların yani bizim, varlık zeminimizi borçlu olduklarımız arasında bağımsız cumhuriyet de vardır. Bunun gerisine gidildiğinde, yani Türkiye'nin olsa olsa iktidarsız veya kukla bir devlet olarak var olabileceği, sömürge derecesine indirildiği koşullarda olmazdık...

Öte yandaysa bağımsızlık ve cumhuriyetin sorgulanmaksızın kabul edilmesi var. Oysa kapitalizm koşullarında bağımsızlık durumu geçici olmaya mahkumdur. Emperyalizme karşı mücadeleye önderlik eden güçler sınıflardan bağımsız değillerdi. Söz konusu asker veya sivil öncü kadroların tercihi kapitalizmdi. Bu kadro Osmanlı kapitalizminin gelişiminin içinde yetişmişti. Bu kadroların hareketi toplumda mevcut güç odaklarının, sermaye sınıfının,

hatta mümkün olduğu kadar ve bazı bölgelerde feodallerin desteğini almayı önemsemişti. Açıkçası mülk sahibi sınıflar yoksul, üretim araçlarından yoksun kentli işçi sınıfından ve kır emekçilerinden daha büyük bir güce sahiptiler. Bu koşullarda sorgulanmayan bağımsızlık ve cumhuriyetin içine bu sömürücü sınıflar aktı. Bunlar geleceklerini dünya kapitalizmiyle yeniden eklemekte gördüler. Bir süre sonra yoksul halk kitlelerini uyutmak için hem göstermelik bir özgürlükten ibaret olan burjuva demokrasisini, hem de tarikatlarıyla birlikte dinci ideolojiyi devreye soktular.

Türkiye burjuva devrimi büyük bir tarihsel ilerlemedir. Tarihsel ilerlemelerin değeri ilerleme devam etsin diyedir. İlerlemeden geri basılmasının adıyla restorasyondur. Burjuva devrimleri vaat ettikleri bütün erdemleri ilk uygun fırsatta geri sarma eğilimindedirler. Kapitalist Türkiye Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetin üstünde yükselmiştir, doğru. Ama buna eşlik eden bir doğru daha vardır: Kapitalist Türkiye bağımsızlığın, laikliğin, halk katılımının da inkardır. Kapitalizmin geçersiz hale getirdiği, burjuvazinin bir gençlik heyecanı, bir yerde durması gereken bir şey, ayakların baş olmasının önünü açabilecek bir gelişme saydığı, giderek nefret ettiği bu erdemler işçi sınıfına kalır.

Bu erdemler yok olmaz, buharlaşmaz. İşçi sınıfının çıkarı bunların gerçek olmasıdır.

İşçi sınıfı burjuva devriminin ne inkarcısıdır ne de onunla özdeşleşir. İşçi sınıfı burjuva devriminin erdem haline getirdiği eşitlik, özgürlük, bağımsızlık, halk severlik, adalet, aydınlanma gibi idealleri sosyalizmde gerçek hale getirecektir.

YANLIŞ 'TÜRKİYE'DE BURJUVA DEVRİMİ YAŞANMADI'

Osmanlı burjuvazisi Sarayın kucağında doğmuş, dizinin dibinde gelişmiştir. Ama burjuvazinin devlet kayırmasına mazhar olduğu ilk ve tek örnek burası değildir. Birçok coğrafyada kapitalizm egemen üretim biçimi haline gelmeden, burjuvazi egemen sınıf konumuna yükselmeden önce de eski ile yeni iç içe var olabilmişlerdir.

Sermayenin çarklarının bir noktadan sonra durdurulamaması ise genel kuraldır. Bizde de 1908 Meşrutiyet Devrimi, kapitalistleşmenin, gelişen burjuvazinin, işçi olmak için önce yurttaş olması gereken halkın feodal imparatorluk düzeninin dar duvarlarına sığmaması gibi bir zemine oturur. Meşrutiyet

ilerici aydınların, askerlerin, harekete geçen halk kitlelerinin eylemidir. Burjuvazi bu devrimin hemen arkasından, devrime eşlik eden hak arayışını zararlı görmüş ve işçi sınıfına grev yasağı, Tatil-i Eşgal dayatmıştır. Burjuva devrimi budur. Burjuva devrimi, daha önce görülmemiş bir özgürleşme ile yeni bir sınıf egemenliği tesis edilirken emekçilere sınır çekilmesini aynı anda, birlikte içerir. Böyle olmasaydı işçi sınıfı burjuva devriminin en gerçek halini aramakla yetinebilirdi...

Burjuva devrimi bu çelişkileri içinde barındırarak sürmüş, 1919-1922 döneminde bağımsızlık savaşı biçimini almış, 29 Ekim 1923'te de tepe noktasına yükselmiştir.

MAKSAT OSMANLI'YI KURTARMAK DEĞİLDİ

Kurtuluş Savaşı'nın ilk bakışta görülen esası budur: Yenik imparatorluğun topraklarına doluşan işgal ordularına karşı mücadele. İşgal edilen, onuru kırılan imparatorluğun yeniden ayağa kaldırılması. Savaşın liderliğini yürüten çekirdeğin ufkuysa bu değildir. Hedef işgale son verilen topraklarda Cumhuriyet'tir.

Mustafa Kemal'in Karadeniz bölgesindeki çete faaliyetlerini engelleme göreviyle Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs 1919 günü, Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcı olarak sonradan edindiği sembolik önemle hep tartışma konusu oldu. Bir yandan Türkiye'nin geç burjuva devriminin kritik bir evresine denk düşen 1919-1923 uğraşının sınıfsal bağlamından kopararak salt bir bağımsızlık mücadelesine ve askerî dehanın öne çıktığı bir kahramanlık

destanına indirgenmesine vesile oldu 19 Mayıs. Diğer yandansa Mustafa Kemal'in Nutuk'ta Kurtuluş Savaşı'nı kendisinin Anadolu'ya geçişiyle başlatmasının, halihazırda Anadolu'da şekillenmekte olan direnişi önemsizleştirdiği ileri sürüldü.

Liberallere göre Mustafa Kemal ve beraberindeki birkaç Osmanlı paşası, her zamanki gibi İstanbul'dan gelip Anadolu'daki hareketlenmenin başına geçmiş, devleti kurtarmaya soyunmuşlardı. İslamcılarsa, Mustafa Kemal'i kendi adına Kurtuluş Savaşı'nı başlatması için gizli görevle

Anadolu'ya yollayanın bizzat Sultan Halife Vahideddin olduğunu söylemekten hiç vazgeçemediler. Dertleri bazen Mustafa Kemal'in tarihsel rolünü önemsizleştirmek, bazense meşruiyetini kaybetmiş Osmanlı'ya ve hain sıfatını kazanmış Vahideddin'e itibarını iade etmekte.

Mustafa Kemal'in attığı tarihsel adımın üzerinden 101 yıl geçti, ama bu adımın arkasında yatan saiklere, 19 Mayıs'ın ardından şekillenen yeni mücadeleye ve bu mücadelenin içinde billurlaşarak ortaya çıkan Cumhuriyet fikrine ilişkin tartışma

hâlâ sürüyor. Kuşkusuz açık olan bir nokta var. Kurtuluş Savaşı büyük fedakarlıklarla sürdürülen askerî bir mücadeleydi ve eğer bu mücadele sahada kaybedilseydi, sadece ülke bağımsızlığını yitirmekle kalmaz, Türkiye burjuva devriminin temsil ettiği siyasal, toplumsal ve kültürel dönüşüm de kadük kalırdı. Emperyalistlerin Anadolu'daki zaferi, aynı

zamanda Osmanlı gericiğinin de zaferi anlamına gelirdi. Ancak bu askerî mücadelenin kazanılmasını sağlayan da başta Mustafa Kemal olmak üzere Kurtuluş Savaşı'nın lider kadroların askerî becerileri kadar, 1911 yılından beri aralıksız bir şekilde savaşan yorğun Anadolu halkının bir kez daha silaha sarılmasını mümkün kılan siyasal seferberlik oldu.

İŞGALE KARŞI MÜCADELENİN ÇATIŞAN HEDEFLERİ

1919-1923 devrimi tarihteki pek çok başka devrim gibi, savaşla toplumsal ve siyasal mücadelelerin iç içe geçtiği, birbirini beslediği, ileriye doğru ittiği bir sürecin ürünüydü. Üstelik söz konusu mücadele sadece saltanat makamının korunması için ülkenin işgal edilmesini bile kabullenmiş İstanbul hükümetiyle, Anadolu'da şekillenen yeni iktidar odağı arasında yaşanmadı.

Ülkeyi emperyalist işgalden kurtarmak için harekete geçen kadrolar da kurtuluşun ardından kuruluşun nasıl gerçekleşeceğine, yeni siyasal sistemin hangi temeller üzerinde kurulacağına, saltanatın ve hilafetin bu sistemde bir yeri olup olmayacağına dair farklı görüşlere sahipti. Bu farklılıklar savaşın zaferle sonuçlanmasından önce de gerilim ve tartışmalar üretti.

Pek çok Osmanlı subayının, İmparatorluğun ayaklar altına alınan onurunu kurtarmak, ülkenin parçalanmasını önlemek, hatta geleneksel sadakat bağlarıyla bağlı oldukları saltanat ve hilafet makamlarını kurtarmak için Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'ye katıldığı açıktır. Ancak genellikle görmezden gelinen nokta, Anadolu Hareketi'nin liderliğini üstlenen genç kadro-

nun, uzun bir devrimci birikim süreci içinde şekillenmiş olduğudur. Kurtuluş Savaşı'nda sorumluluk üstlenen önde gelen 25 komutanın yaş ortalaması 38'di ve bu isimlerin hemen tamamı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kuruluşunda ve ikinci ve üçüncü ordularda örgütlenmesinde görev almışlardı.

Gençliklerini burjuva devriminin düşünce dünyası içinde geçirmiş, subay olarak ilk görevlerini milliyetçilikle sosyalizm fikirlerinin birlikte boy attığı Makedonya dağlarında yapmışlardı. Bunlardan bir bölümü Mustafa Kemal gibi süreç içerisinde İttihat ve Terakki'nin merkezinden uzaklaşmış olsalar da 1908 sonrasının çalkantılı yıllarını, yükselen karşı devrim tehdidini, 31 Mart vakasını, İttihat ve Terakki'nin 1912'de iktidardan düşürülmesini, Bâbüâli baskını, Birinci Dünya Savaşı felaketini yaşamışlardı. Aralarında, imparatorluk emperyalist işgal altında can çekişirken, kurtuluşun sadece askerî bir başarıyla değil, topyekün bir siyasal, toplumsal ve kültürel atılımla gerçekleşebileceğine kanaat getirenlerin olması hiç de tesadüf değildi.

SAMANALTI / Saif Munzur

MUSTAFA KEMAL NUTUK'TA NEYİ 'İTİRAF' EDİYOR?

Mustafa Kemal Nutuk'ta, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasının ardından hükümet teşkili hakkında bir teklifte bulunduğu zaman, hissiyatı ve anlayışları göz önünde bulundurmak zorunluluğu olduğunu, bu zorunluluğa tabi olmakla beraber, maksadı saklı bulunduran teklifini bir önerge halinde sunduğunu söyleyecekti. Kısa bir tartışmanın ardından bazı itirazlara rağmen kabul edilen teklifte, Meclis'te yoğunlaşan milli iradenin, bilfiil vatanın mukadderatına el koyduğunun kabul edilmesinin temel ilke olduğu

belirtiyordu. Üstünde hiçbir kuvvet mevcut olmayan Türkiye Büyük Millet Meclisi kanun yapma ve icra yetkilerini kendinde toplamıştı. Baskı ve zorlamadan kurtulduğu zaman padişah ve halifenin de Meclis'in düzenleyeceği kanuni esaslar çerçevesinde vaziyetini alacağı not edilen teklif için Mustafa Kemal Nutuk'ta şöyle diyordu: "Efendiler, bu esaslara dayalı olan bir hükümetin mahiyeti kolaylıkla anlaşılabilir. Böyle bir hükümet, milli hakimiyet esasına dayalı halk hükümetidir; cumhuriyettir."

İŞGALE SONLANAN ÇÖKÜŞ CUMHURİYET'İN ÖNÜNÜ NASIL AÇTI?

II. Meşrutiyet devriminde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde somutlaşan burjuva devrimciliğinin, bir siyasal alternatif olarak Cumhuriyet fikrini açıkça gündemine almamış olmasının iki temel neden vardı. Bunlardan ilki, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin çok uzun bir süre boyunca iktidarı eski rejimin kimi unsurlarıyla paylaşmak zorunda kalması, karşı devrimin aldığı darbelerle rağmen hiçbir zaman başının ezilememesiydi. Karşı devrimin direnci ve temsil ettikleri toplumsal sınıfların görece güçsüzlüğü nedeniyle iktidarlardan emin olamayan İttihatçılar, 31 Mart vakası ve Bâbüâli baskını gibi fırsatlar çıktığında bile siyasal rejimin dönüştürülmesini gündeme almadılar. Saltanatın ve hilafetin sorgulanmamasını sağlayan ikinci temel nedense, çok geniş bir coğrafyaya yayılmış Osmanlı İmparatorluğu'nun çok dinli ve çok uluslu yapısıydı. Egemenliğin kaynağı olarak işaret edilebilecek bir milletin yokluğu, saltanatın ve hilafetin geniş toplumsal kesimler için bir

sadakat odağı olmayı sürdürmesi anlamına geliyordu.

Mustafa Kemal 19 Mayıs'ta Samsun'a çıktığında, burjuva devrimcilerini Cumhuriyet fikrinden uzakta tutmuş bu iki temel neden, bütünüyle ortadan kalmaya da köklü bir değişim geçirmişti. Karşı devrim ve Vahideddin'in kişiliğinde karşı devrimi temsil eden saltanat makamı artık İmparatorluğun parçalanması anlamına gelen emperyalist işgale aynı anlama geliyordu. Dahası Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sonrasında İmparatorluk, dinî ve etnik açıdan daha türdeş bir yapıya kavuşmuştu. Bu egemenlik üzerinde hak iddia edecek bir millet fikrinin de gerçeklik kazanmaya başlaması anlamına geliyordu. Kuşkusuz bu yapısal dönüşümler, Cumhuriyet fikrinin doğrudan bir siyasal programa dönüşmesi anlamına gelmedi. Fakat çalışmalarını Ankara'da hakimiyet-i milliyeyi temsil edecek bir meclisin kurulmasına yoğunlaştırırken Mustafa Kemal'in aklındaki hükümet şekli son derece açıktı.

Türkiye Komünist Partisi, maddi kaynaklarını üyelerinin ve dostlarının, dışından tırnağından artırdıklarıyla partiye aidat ve bağış verenlerin katkılarıyla oluşturuyor.

Türkiye Komünist Partisi'ne bağışlarınızla katkı koyabilirsiniz. Hesap numaralarımız şöyle:

T. HALK BANKASI
Kadıköy/İstanbul Şubesi
Şube kodu : 0140
Hesap no: 16000060
Türkiye Komünist Partisi IBAN:
TR960001200914000016000060

YAPI KREDİ BANKASI
Ümraniye Çarşı Şubesi
ŞUBE KODU : 1171
HESAP NO: 87854153
Türkiye Komünist Partisi IBAN:
TR490006701000000087854153

AKBANK
Bahariye Şubesi
Şube kodu : 0141
Hesap No : 0128702
Türkiye Komünist Partisi IBAN:
TR320004600141888000128702

MİLLİ MÜCADELE'DE KOMÜNİSTLER

Türkiye'de komünizm 1917 Büyük Ekim Devrimi ile birlikte açılan yeni çağın çocuğuydu. Bu çocuk Ekim Devrimi'nden aldığı ilhamla programını oluşturup, partileşmeye giderken yola çıkar çıkmaz Anadolu'daki emperyalist işgale karşı başlayan direniş hareketine organik olarak bağlanma kararı almıştı. Öyle ki Türkiye komünizminin kimlik kartına değişmez bir ilke olarak yurtseverlik yazıldı. İlk komünist kadrolar Anadolu toprakları üzerinde yeni ve bağımsız bir ülkenin filizlenmesi mücadelesinin parçası olmak, bu mücadele için hayatlarını ortaya koymak konusunda herhangi bir tereddüt yaşamadılar.

Eylül 1920'de Bakü'de Komintern'in çağrısıyla Doğu Halkları Kurultayı'nın toplandığı günlerde Anadolu'da ve eski Çarlık Rusyası topraklarında mücadele eden komünistleri tek çatı altında buluşturmak üzere yola çıkan siyasi irade Türkiye Komünist Fırkası'nın kuruluş kongresini gerçekleştirmişti. Bu ilk kongrede ülkenin emperyalist işgalden kurtuluşu ile Türkiye emekçilerin toplumsal kurtuluşu mücadeleleri iç içe geçmiş, birbirin-

den ayrılmaz bir bütün olarak kabul edildi. Anadolu'da sürmekte olan milli mücadelenin liderliğine direnişin tüm unsurlarını kapsayan tek bir cephede buluşma çağrısı yapıldı. Kuruluşun hemen ardından partinin ilk gündemi Anadolu'ya geçmekti. Mustafa Suphi ve yoldaşları bir an önce Anadolu'ya geçip bir yandan milli mücadelede bilfiil savaşırken diğer yanda tüm komünistleri bir araya getirmeyi ve işçi ve köylü kitleler arasında komünist örgütlenmeyi hızlandırmayı tasarlamaktaydı.

Bu tasarıların somut planlara döküldüğü 1920 sonbaharında Anadolu'nun emekçi halkı emperyalist işgalle birlikte açlık ve yokluğun ortasında adeta bir ateş çemberinden geçiyordu. Bu karanlık tablo içinde Ankara'da Büyük Millet Meclisi kurulmuş, İstanbul'daki saltanat rejimi Anadolu topraklarında hükümsüz hale gelmişti. Ankara'da BMM çatısı altındaki fiili hükümet burjuva bir karakter taşıyordu.

Yani işgal kuvvetlerini yenilgiye uğratarak bağımsızlık elde edilecek topraklarda saltanat rejimine resmen son vererek bir burjuva cumhuriyetin kuruluşunu gerçekleştirecek bir devrim programı yürürlükteydi.

Bu program Mustafa Kemal ve onun etrafındaki Osmanlı paşalarından oluşan bir kadronun siyasi öncülüğünde ve toprak ağalarından tüccarlara ve sanayicilere mülk sahibi sınıfların çeşitli kesimlerinin desteği ile olgunlaşıyordu. Diğer yandan Ekim Devrimi'nin coşkusu Anadolu topraklarına da ulaşmıştı. Bolşeviklerin barış politikalarıyla emperyalistlerin planlarını bozması, köylülere toprak verilmesi, sömürücü sınıfların elinden ülke zenginliklerinin alınıp topluma mal edilmesi, kadınların özgürleşmesi için verilen mücadele, bunlar ve daha fazlasıyla ilgili gelişmeler duyuluyor, konuşuluyordu.

Bu gelişmeler Anadolu'da bağımsızlıktan beklentileri arttıran Ankara'da halkçı bir programla kurulmakta olan burjuva cumhuriyeti ileri çekmek üzere faaliyet gösteren komünistlerin de içinde yer aldığı sol siyaset güç kazanmaktaydı.

Anadolu'da sol güç kazanırken Ankara hükümeti Bolşeviklerle yakın bir işbirliğine giriyor, Sovyet hükümetinin milli mücadeleye siyasi, askeri ve mali desteği alınıyordu. Bolşevikler Anadolu'daki hareketi doğu politikalarının önemli halklarından biri saymakta, Anadolu'da emperyalistlerin hezimete uğramasının bütün doğruya örnek teşkil edeceğini hesaplamaktaydılar. Aynı zamanda Anadolu'da emperyalistlerin durdurulması ve burada dost bir cumhuriyetin kuruluşu Sovyetlerin güney doğu sınırlarının güvenliğini temin edecekti. Ankara hükümeti ise dünyada hiçbir ülke tarafından tanınmadığı günlerde Sovyetlerin tutarlı ve koşulsuz desteğine dört elle sarılmıştı.

Bu yakınlaşma milli mücadelede kan taşırken aynı zamanda Anadolu'da Ekim Devrimi'nin etkisinin artmasına da katkıda bulunuyordu.

TKP'DEN "TÜRKİYE İŞÇİLERİNE" ÇAĞRI

Türkiye Komünist Partisi Birinci Kongresi'nde emperyalizme karşı savaşta nihai amacın "emekçilerin egemenliğini kurmak" olduğunu ilan ediyordu. "Memlekette bu milli hareketin gelişmesi ve derinleşmesi, hem işçi sınıfının şuuru uyandıracak hem de genel olarak sosyal devrim için en elverişli zemini hazırlayacaktır."

Birinci Kongre'de "Türkiye işçilerine" bir çağrı yayınlandı. Çağrıda emperyalistlerin saldırısına karşı Tek Cephe'nin kurulması gerektiği, TKP'nin bu cepheye girmeye hazır olduğu açıklandı. Bunun yanında sıralanan acil talepler, kurulması hedeflenen Cumhuriyet'in halkçı temellerini belirliyordu. Talepler arasında şunlar vardı:

Jandarma yerine halk tarafından seçilen Milis teşkilatı kurulması; topraksız ve az topraklı köylülere bedava toprak ve tarım aletleri sağlanması; işçilere ve köylülere serbest sendika kurma hakkı tanınması; Kurtuluş Savaşı'na düşman olanların, sarayın-padişahın, toprak beylerinin mallarına mülklerine hemen el konması; Anadolu'nun savunulması için beylerden, ağalardan, eşraftan, tüccarlardan, fabrikatörlerden bedel alınması; Düyun-ı Umumiye'nin, Reji'nin, tekelin, yabancı, kumpanyaların, kapitülasyonların kaldırılması; Padişahların yabancıardan aldıkları ve yedikleri "Osmanlı borçlarının" tanınmaması...

Bu siyasi ve ekonomik taleplerin yanında işçi sınıfı için özel talepler sıralanmıştı:

- 8 saatlik işgünü
- Serbest grev ve toplu iş sözleşmesi hakkı
- İşçilere oturulur evler sağlanması
- 14 yaşından küçük çocukların çalıştırılmaması
- Gebe ve işçi kadınlara doğumdan önce ve sonra 2'şer ay, gündelikleri işlemek şartıyla izin verilmesi
- İhtiyarlıkta, çalışma gücünü kaybettiği hallerde işçilere emeklilik ve sosyal sigorta hakkı
- Gündelikler kesilmeksizin haftalık tatil
- Gündelik ve aylıkların asgari yaşam koşullarına göre ayarlanması
- İş Kanunu'nun doğru yürütülmesini kontrol için özel işçi komisyonu kurulması

Bu nedenle bağımsızlık mücadelesine öncülük ederek ilerici bir rol üstlenmiş olan Türkiye'nin burjuva milliyetçileri güçlenmekte olan solu ve komünistleri iktidarlarına karşı bir tehdit olarak görmeye başlamıştı. Bir yandan Anadolu'da filizlenen sol örgütleri bastırıyor, diğer yandan Mustafa Suphi ve yoldaşlarının milli mücadeleye katılma taleplerini kesin olarak reddetme kararını olgunlaştırmıyordu.

Bu koşullarda TKP kadrolarının Bakü'den Anadolu'ya yolculuğu 1921 yılının Ocak ayında Karadeniz sularında katliamla noktalandı. Ancak komünistlerin milli mücadeleye katılmasının, cesaretlerinin ve fedakarlıklarının izleri Türkiye topraklarından sökülüp atılmadı. İlk komünistleri takip eden kuşaklar Kurtuluş Savaşı yıllarından devraldıkları mirasla, yurtseverlik bilinciyile yoğruldu.

EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞTA KOMÜNİSTLER

1919'da Anadolu'da işgale karşı başlamış mücadelede Anadolu'nun çeşitli noktalarında komünistler halka öncülük ediyorlardı. Mustafa Suphi'nin özel olarak görevlendirdiği "Bolşevik Baba" Mehmet grubu, İstanbul'dan Anadolu'ya silah, cephan ve asker kaçırma operasyonları yürüttü. Emperyalistlerin kıskırttığı gerici Anzavur ayaklanmasının bastırılmasında komünist Kürt Süleyman, Gevveli Tahsin, Rizeli Osman kaptan, Ardeşenli Lâz Abdullah, İstanbullu tornacı Şaban kurdukları savaş kümeleriyle önemli bir rol oynadılar. TKP kurucularından Affan Hikmet, Mustafa Kemal Samsun'a çıkmadan 30-40 kişilik gerilla ile Maydos'ta İngiliz silah depolarını basarak aldığı silahları Anadolu'ya götürdü ve halka dağıttı. Mustafa Suphi ile birlikte 1921'de katledilen İsmail Hakkı, 1920 başlarında Kütahya'da gönüllü Halk Alayı'nı kurdu ve Kızıldoru'da gördüğü savaş yöntemlerini, disiplini, halk ordusu ilkelerini uyguladı. "Bu Alayın, her biri 600 silahlı 4 taburu vardı. Alayın başhekimisi komünist doktor İdris halkın ve erlerin sevgi ve saygısını kazanmış bir yoldaşı. Halk hiçbir zorluktan çekinmedi, komünistlerin kurduğu bu alayı giydirdi, kuşandırdı, silahlandırdı. (...) Bu Halk Alayı Kütahya Cephe'sinde düşmana ağır darbeler indirdi. O zamanki Batı Cephesi Komutanı Ali Fuat (Cebesoy) bu Alay'ın kahramanlıklarını, komünistlerin yiğitliğini, Anayurt ve milli bağımsızlık uğruna canlarını verdiklerini anılarında özellikle belirtir."

("Çetin Savaş", Nisan 1980, s. 2, 3)
<https://www.tustav.org/yayinlar/kutuphane/TKP-kutuphanesi/cetin-savas-l-nisan-1980.pdf>

KURTULUŞ SAVAŞI'NDA ANKARA'DA SOL ÖRGÜTLENMELER

Ekim Devrimi'nin, Sovyetler'in ve dolayısıyla da Bolşevizm'in Kurtuluş Savaşı kadroları üzerinde büyük bir etkisi oldu. Özellikle de 1920 yılı boyunca. Bunun sebeplerinden biri, İtilaf Devletleri ve Yunanistan'ın işgali karşısında Sovyetler'in milli mücadeleye verdiği destekti. Ancak 1920 Anadolu'sunda Ekim Devrimi'nden etkilenenlerin bir bölümü Türkiye'nin de kurtuluşunu sosyalizmde görüyorlardı. 1920 yılında Ankara ve Eskişehir'de "sosyalizmin bir yerli versiyonu" olduğuna inananlar ortaya çıktı. "Bolşeviklik ile İslam'ı birleştiren" pek çok örgüt kuruldu.

Bunlardan biri 1920'nin bahar aylarında kurulan Yeşil Ordu Cemiyeti idi. Adının ima ettiğinin aksine bu gizli cemiyet gerçek bir ordu değildi. Ancak yine Bolşeviklere sempatiyle bakan Çerkez Ethem ve kuvvetleri ile bağlantı içindeydi. Daha sonra Mustafa Kemal Paşa'nın müdahalesiyle Cemiyet dağıtıldı ve kadrolarının bir kısmı yine Mustafa Kemal Paşa'nın kurdurttuğu resmi Türkiye Komünist Partisi'ne katıldı. Bu resmi partinin amacı Bolşevik sempatisini örgütlenmeleri, özellikle de Ankara'da doğmakta olan komünist hareketi kontrol altına almaktı.

Resmi Komünist Parti'ye katılmayı kabul etmeyenler,

1920 yazında gizli bir komünist parti kurmuş olan bir grupla bir araya gelerek 1920 sonbaharında gerçek anlamda sosyalist bir parti olan Türkiye Halk İştirakiyün Fırkası'nı (THİF) kurdular.

Mecliste milletvekilleri de olan bu parti, kuruluşundan itibaren Ankara Hükümeti'nin saldırılarının hedefi oldu. Yöneticileri ve Meclis'teki milletvekilleri tutuklandı. 1921 Şubat'ında baskılar nedeniyle parti faaliyetlerini yıl sonuna kadar durdurmak zorunda kaldı.

Yeşil Ordu Cemiyeti'nin dağılmasının ardından Büyük Millet Meclisi'nde yine Cemiyet'te yer almış milletvekilleri tarafından Halk Zümresi adlı bir grup kuruldu. Halk Zümresi'nin Meclis'te 80-100 civarı milletvekilinin olduğu söyleniyor. Öyle ki, THİF yöneticisi Nazım Bey, Meclis'te Halk Zümresi'nin oylarıyla Mustafa Kemal Paşa'nın adayına karşı Dahiliye Vekili (İçişleri Bakanı) seçildi. Halk Zümresi'nin ortaya koyduğu Halkçılık Programı, emekçilerin Meclis'te temsil edilmesini sağlamayı amaçlayan mesleki temsil sistemi, ücretsiz eğitim ve ücretsiz sağlık hizmeti gibi maddeleriyle milletvekilleri arasında tartışma yaratıyordu.

KOMİNTERN'İN AVRUPA İŞÇİ SINIFINA KURTULUŞ SAVAŞI'NI DESTEKLEME ÇAĞRISI

Komünist Enternasyonal (Komintern) Yürütme Kurulu 27 Eylül 1922 tarihinde Avrupa işçi sınıfına Türkiye'deki kuruluş savaşını destekleme çağrısı yapıyordu:

"İşçiler, yakın doğu çok büyük tarihi önem taşıyan gelişmelere sahne oluyor. Galip ittifak devletlerinin kapitalistleri, Türkiye halkını ölüme mahkûm etti. Türkiye'yi parçaladılar. (...) Ne var ki, Sovyet Rusya'nın mücadele eden ve zafer kazanan Kızıl ordusundan cesaret alan Türkiye halkı, peş peşe savaşlardan bitkin olduğu halde, silaha sarıldı ve üç yıl süren mücadele sonunda canını kurtarmasını bildi. (...) Türk ordularının zaferi, zalimlerin de gücünün sınırlı olduğunu, halklar

bir kez özgürlük için ayağa kalktılar mı, Versay'da barış anlaşmaları adı altında kendilerine vurulan tüm kölelik zincirlerini paramparça edeceklerini bir kez daha kanıtladı. (...) İşçiler! Özellikle siz İngiltere, Fransa, İtalya, Sırbistan ve Romanya işçileri! Sizin göreviniz, Türkiye'ye karşı atılacak herhangi bir askeri adımı karşı var gücünüzle ve ısrarla mücadele etmektir.

(...) Kahrolsun ittifak devletleri emperyalizmi! Türkiye halkına özgürlük ve barış! Kahrolsun yeni emperyalist savaş! Kahrolsun diplomasi bezirganları!" (Komintern Yürütme Kurulu, akt. Komintern Belgelerinde Türkiye Kurtuluş Savaşı, Kaynak Yayınları, Ekim 1985, s. 55.)

<https://gelenek.org/turkiye-halklarinin-kurtulus-savasi/>